

Instytut Pamięci Narodowej - Kraków

<https://krakow.ipn.gov.pl/pl4/broszury-edukacyjne-i-d/244564,Czerwiec-03976-Poczatek-przelomu.html>
28.06.2026, 11:50

Czerwiec '76. Początek przełomu

Dodatek prasowy IPN z 26 czerwca 2026 r. do „Dziennika Polskiego” i „Gazety Krakowskiej” - do pobrania

[Czerwiec 1976 Opozycja w PRL](#)

26.06.2026

W numerze:

- dr hab. Filip Musiał, *Bunt, który odmienił PRL*
Czerwiec 1976 r. odmienił PRL, dał nową siłę działaniom opozycyjnym, zmienił ich charakter i doprowadził do ukształtowania się elity działaczy, którzy później odgrywali ważną rolę w masowej rewolucji „Solidarności”.
- dr Paweł Sasanka, *Jeden dzień*
Jeden dzień w czerwcu 1976 r. pokazał, jak kruchy był społeczny kredyt zaufania dla ekipy Edwarda Gierka po niemal sześciu latach rządów.
- dr Jan Olaszek, *Inteligenci w obronie robotników*
Jesienią tego roku obchodzona będzie pięćdziesiąta rocznica powstania Komitetu Obrony Robotników. Jego działalność rozpoczęła się jednak zaraz po Czerwcu '76.
- dr Andrzej Malik, *Iskra z Czerwca '76: Krakowskie echa robotniczego buntu i narodziny opozycji*
Robotniczy bunt, który wybuchł z całą siłą 25 czerwca 1976 r., stanowił jeden z punktów zwrotnych w powojennej historii Polski.
- dr Marcin Kasprzycki, *„Nie popieramy polityki partii i rządu”, czyli strajk w Nowotarskich Zakładach Przemysłu Skórzanego „Podhale”*
Choć impuls, który wywołał protest załogi Nowotarskich Zakładów Przemysłu Skórzanego „Podhale”, był inny niż ten, który doprowadził do strajków w Radomiu, Ursusie i Płocku, represje władz wobec wielu jego uczestników były równie dotkliwe.
- dr Grzegorz Wołek, *Legenda polskiego samizdatu*
Spośród opozycjonistów knujących przeciwko komunizmowi był jednym z tych najbardziej podziwianych i cenionych. Człowiek instytucja, płynący przez życie według własnych zasad. Jednocześnie nieskory do publicznych waśni. W ostatnich latach przed śmiercią był jedynym żyjącym członkiem Komitetu Obrony Robotników nie wywołującym namiętnych sporów politycznych.

[Poprzedni Strona](#)

Kielce

Czerwiec 1976

Do pobrania

Czerwiec '76

Początek przełomu

BUNT, KTÓRY ODMIENIŁ PRL

dr hab. FILIP MUSIAŁ
dyrektor Oddziału IPN
w Krakowie

Czerwiec 1976 r. odmienił PRL, dał nową siłę działaniom opozycyjnym, zmienił ich charakter i doprowadził do ukształtowania się elity działaczy, którzy później odgrywali ważną rolę w masowej rewolucji „Solidarności”.

Przeciw niesprawiedliwej władzy

W Polsce „Judowej” społeczne bunt wybuchły najczęściej nie z przyczyn politycznych, ale ekonomicznych. Podobnie było z Czerwcem 1976 r. Iskrą, która wywołała masowy sprzeciw, były radykalne podwyżki cen podstawowych artykułów żywnościowych. Frustrację pogłębiała arogancka narracja komunistycznych władz, które usiływały bagatelizować swą decyzję i odwoływać do rzekomych społecznych konsultacji. Połączenie tego z niesprawiedliwymi rekompensatami doprowadziło do wybuchu protestów w wielu miastach, najgwałtowniejszych w Ursusie, Radomiu i Płocku.

Podobnie, jak w czasie innych „polskich miesięcy” bunt ekonomiczny szybko zaczął przekształcać się w bunt polityczny. W sensie długofalowym istotniejsze od samych niewątpliwie dramatycznych zdarzeń okazały się następstwa robotniczego protestu. Szeroko komentowana brutalność służb mundurowych, bestialsko traktujących zatrzymanych i spada-

Radom, 25 czerwca 1976 r., demonstranci idący pod Komitet Wojewódzki PZPR

jące na nich represje - areszty, skazania, pozbawienie pracy obudziły odruch solidarności, który stał się źródłem nowej siły w opozycyjnych działaniach.

Szkola elit i niezależnego myślenia

Bezpośrednim skutkiem opieki nad represjonowanymi przez władzę było powołanie Kom-

itetu Obrony Robotników, którego formuła działania była nowością.

Po raz pierwszy od likwidacji - w początkach PRL - oficjalnie działających opozycyjnych

partii politycznych, ale także organizacji i stowarzyszeń, opozycjoniści zdecydowali się działać jawnie. Widzieli w tym szansę na zapewnienie sobie bezpieczeństwa. Komuniści bo-

wiem, po podpisaniu aktów Konferencji Bezpieczeństwa i Współpracy w Europie, w których zobowiązali się między innymi do przestrzegania praw człowieka i obywatela, oraz po zadłużeniu się w państwach wolnego świata, a także w sytuacji kryzysu gospodarczego nie mogli pozwalać sobie na jawne i twarde represje, które mogłyby skutkować sankcjami ekonomicznymi.

Po KOR w kolejnych miesiącach i latach powoływano kolejne inicjatywy opozycyjne o zróżnicowanym charakterze: Ruch Obrony Praw Człowieka i Obywatela, Towarzystwo Kursów Naukowych, Studencki Komitet Solidarności, Wolne Związki Zawodowe, Konfederację Polski Niepodległej - i wiele innych. Wraz z nimi zaczęły rozwinąć się drugi obieg wydawniczy - wolny od cenzury.

Czerwiec 1976 r. był bardzo ważnym punktem na mapie polskiego dążenia do niepodległości. Społeczny bunt będący efektem niesprawiedliwego i brutalnego działania komunistycznych władz przyniósł narodziny zróżnicowanych środowisk opozycyjnych. Jednocześnie zaktywizował do sprzeciwu wobec reżimu nowe pokolenia - nie pamiętające stalinowskich represji. Druga połowa lat 70. stała się poligonem doświadczalnym opozycyjnego działania, a także szkołą niezależnego myślenia - dzięki napływowi wydawnictw uchodźczych i drugiemu obiegowi. Bez tej nauki rewolucja „Solidarności” nie byłaby możliwa.

Czerwiec 76. Początek przełomu

Pliki do pobrania

[Czerwiec '76. Początek przełomu \(pdf, 9.15 MB\)](#)